

Suvestinė redakcija nuo 2005-05-01 iki 2015-05-31

Įsakymas paskelbtas: Žin. 2001, Nr. [65-2396](#), i. k. 1012230ISAK0097/406

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRAS IR
SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS**

**Į S A K Y M A S
DĖL DARBUOTOJŲ APSAUGOS NUO CHEMINIŲ VEIKSNIŲ DARBE NUOSTATŲ BEI
DARBUOTOJŲ APSAUGOS NUO KANCEROGENŲ IR MUTAGENŲ POVEIKIO DARBE
NUOSTATŲ PATVIRTINIMO**

2001 m. liepos 24 d. Nr. 97/406
Vilnius

Vykdydami Teisės derinimo priemonių 2001 metų planą (priemonės kodas 3.5.1-T-B4), patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. vasario 22 d. nutarimu Nr. 192 „Dėl Lietuvos pasirengimo narystei Europos Sąjungoje programos (Nacionalinė ACQUIS priėmimo programa) teisės derinimo priemonių ir ACQUIS įgyvendinimo priemonių 2001 metų planų patvirtinimo“ (Žin., 2001, Nr. [18-554](#)), ir siekdami nustatyti darbuotojų, dirbančių su cheminėmis medžiagomis ir jų preparatais, saugos ir sveikatos reikalavimus:

1. T v i r t i n a m e pridedamus:
 - 1.1. Darbuotojų apsaugos nuo cheminių veiksnių darbe nuostatus;
 - 1.2. Darbuotojų apsaugos nuo kancerogenų ir mutagenų poveikio darbe nuostatus.
2. N u s t a t o m e, kad Darbuotojų apsaugos nuo cheminių veiksnių darbe nuostatai bei Darbuotojų apsaugos nuo kancerogenų ir mutagenų poveikio darbe nuostatai įsigalioja nuo 2003 m. sausio 1 d.
3. P a v e d a m e Lietuvos Respublikos valstybinei darbo inspekcijai kontroliuoti šių nuostatų vykdymą.
4. L a i k o m e netekusiu galios socialinės apsaugos ir darbo ministro ir sveikatos apsaugos ministro 1998 m. gruodžio 24 d. įsakymą Nr. 183/774 „Dėl Darbuotojų apsaugos nuo švino ir jo joninių junginių poveikio taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 1999, Nr. [3-67](#)) nuo 2003 m. sausio 1 d.
5. P a v e d a m e šio įsakymo įgyvendinimo kontrolę socialinės apsaugos ir darbo viceministrui R. Kaireliui ir sveikatos apsaugos viceministrui E. Bartkevičiui.

SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRĖ

VILIJA BLINKEVIČIŪTĖ

SVEIKATOS APSAUGOS
MINISTRAS

KONSTANTINAS ROMUALDAS DOBROVOLSKIS

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos ir darbo ministro ir
Lietuvos Respublikos
sveikatos apsaugos ministro
2001 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. 97/406

DARBUOTOJŲ APSAUGOS NUO CHEMINIŲ VEIKSNIŲ DARBE NUOSTATAI

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Darbuotojų apsaugos nuo cheminių veiksnių darbe nuostatų (toliau – nuostatai) paskirtis – nustatyti darbdavio pareigas apsaugant darbuotojus nuo rizikos, kylančios ar galinčios kilti dėl cheminių veiksnių, esančių darbo vietoje, poveikio arba dėl veiklos, susijusios su cheminiais veiksniais.

2. Nuostatai parengti pagal Europos Sąjungos direktyvą 98/24/EB dėl profesinės saugos ir sveikatos apsaugos nuo rizikos, susijusios su cheminiais veiksniais (keturioliktoji specialioji direktyva, kuri remiasi Direktyvos 89/391/EEB 16 straipsnio 1 dalimi).

3. Nuostatai neapriboja darbdavių teisės taikyti griežtesnius reikalavimus, garantuojančius veiksmingą darbuotojų apsaugą nuo rizikos.

4. Nuostatų reikalavimai taikomi ten, kur darbo vietoje yra arba gali būti pavojingų cheminių veiksnių. Jie taikomi tiek, kiek darbo su pavojingais cheminiais veiksniais nereglamentuoja Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymas (Žin., 1999, Nr. [11-239](#)).

5. Ten, kur darbo vietoje yra arba gali būti kancerogenų ar mutagenų, šie nuostatai taikomi tiek, kiek darbo su kancerogenais ir mutagenais nereglamentuoja Darbuotojų apsaugos nuo kancerogenų ir mutagenų poveikio darbe nuostatai.

6. Tais atvejais, kai gabenamos pavojingos cheminės medžiagos ar atliekos, nuostatai taikomi tiek, kiek pavojingų cheminių medžiagų ir atliekų gabenimo nereglamentuoja Lietuvos Respublikos ratifikuotos tarptautinės sutartys ir konvencijos, reglamentuojančios tarptautinį ir vidaus vežimą, gabenant pavojingas medžiagas ar prekes sausumos, vandens, oro ir geležinkelio transportu.

7. Nuostatai taikomi visoms įmonėms, esančioms Lietuvos Respublikos teritorijoje.

II. SĄVOKOS IR JŲ APIBRĖŽIMAI

8. Nuostatuose vartojamos sąvokos:

8.1. **cheminis veiksnys** – cheminis elementas ar junginys, grynas ar mišinyje, egzistuojantis natūraliai arba pagamintas, naudojamas arba išskiriamas, įskaitant atliekas, bet kokio darbo proceso metu, pagamintas tikslingai ar ne, teikiamas rinkai ar ne;

8.2. **pavojingas cheminis veiksnys** – tai:

- bet koks cheminis veiksnys, atitinkantis pavojingų cheminių medžiagų klasifikavimo kriterijus, nustatytus Pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų klasifikavimo ir ženklinimo tvarkoje (Žin., 2001, Nr. [16-509](#)), išskyrus tas medžiagas, kurios atitinka tik aplinkai pavojingų medžiagų kriterijus;

- bet koks cheminis veiksnys, atitinkantis pavojingų preparatų klasifikavimo kriterijus, nustatytus Pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų klasifikavimo ir ženklinimo tvarkoje, išskyrus tuos preparatus, kurie atitinka tik aplinkai pavojingų preparatų kriterijus;

- bet koks cheminis veiksnys, kuris, nors ir neatitinka aukščiau minėtų klasifikavimo kriterijų, dėl savo fizikinių – cheminių, cheminių ar toksinių savybių ir naudojimo būdo ar buvimo darbo aplinkoje pobūdžio kelia riziką darbuotojų saugai ir sveikatai, įskaitant visus kitus cheminius veiksnis, kuriems nustatyti profesinio poveikio ribiniai dydžiai;

8.3. **veikla, susijusi su cheminiais veiksniais** – bet koks darbas, kurio metu bent viename procese, įskaitant gamybą, tvarkymą, laikymą, gabenimą, šalinimą ir valymą, yra naudojami ar numatyti naudoti cheminiai veiksniai arba kurio metu susidaro cheminiai veiksniai;

8.4. **profesinio poveikio ribinis dydis** – cheminio veiksnio darbuotojo kvėpavimo zonos ore vidutinės koncentracijos, išmatuotos per standartizuotą tyrimo laikotarpį, didžiausias leistinas dydis;

8.5. **biologinis ribinis dydis** – cheminio veiksnio, jo metabolito arba poveikio indikatoriaus koncentracijos atitinkamoje biologinėje terpėje didžiausias leistinas dydis;

8.6. **sveikatos patikrinimas** – darbuotojo sveikatos būklės įvertinimas atsižvelgiant į konkrečių cheminių veiksnių poveikį darbe;

8.7. **pavojus** – cheminio veiksnio būdinga savybė – sukelti žalą;

8.8. **rizika** – tikimybė, kad bus padaryta žala, naudojant cheminius veiksnius ar esant jų poveikiui;

8.9. kitos šių nuostatų sąvokos – **darbdavys, darbuotojas, darbo aplinka, darbo vieta, apsaugos priemonės, įmonė** – turi tokią pat prasmę kaip ir Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme (Žin., 1993, Nr. [55-1064](#); 2000, Nr. 95-2968), **preparatai, cheminės medžiagos** – kaip Lietuvos Respublikos cheminių medžiagų ir preparatų įstatyme (Žin., 2000, Nr. [36-987](#)).

III. PROFESINIO POVEIKIO RIBINIAI DYDŽIAI IR BIOLOGINIAI RIBINIAI DYDŽIAI

9. Profesinio poveikio ribinius dydžius nustato Sveikatos apsaugos ministerija kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

10. Biologiniai ribiniai dydžiai nustatyti šių nuostatų 1 priede.

IV. DARBDAVIO PAREIGOS

Pavojingų cheminių veiksnių nustatymas ir rizikos įvertinimas

11. Darbdavys pirmiausiai privalo nustatyti, kokie pavojingi cheminiai veiksniai yra kiekvienoje darbo vietoje ir įvertinti jų keliamą riziką darbuotojų saugai ir sveikatai, atsižvelgdamas į:

11.1. jų pavojingas savybes;

11.2. informaciją apie saugą ir sveikatą, kurią turi pateikti tiekėjas atitinkamuose saugos duomenų lapuose;

11.3. poveikio dydį, būdą ir trukmę;

11.4. darbo su cheminiais veiksniais sąlygas ir veiksnių kiekį;

11.5. nustatytus profesinio poveikio ribinius dydžius ir biologinius ribinius dydžius;

11.6. naudojamų ar planuojamų naudoti profilaktinių priemonių efektyvumą;

11.7. atliktų sveikatos patikrinimų išvadas.

12. Darbdavys turi rinkti papildomą informaciją, reikalingą rizikai įvertinti, iš tiekėjų ar kitų galimų šaltinių.

13. Įvertinęs riziką kaip nustatyta Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 25 straipsnio 2 punkte, darbdavys turi nustatyti, kurių priemonių buvo imtasi pagal nuostatų 17-27 punktus ir privalo užpildyti įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos būklės pasą. Rizikos įvertinimas turi būti atnaujinamas, jei įvyko svarbūs pokyčiai, dėl kurių anksčiau atliktas rizikos įvertinimas nebeatitinka darbo sąlygų faktinės būklės, arba jeigu sveikatos patikrinimų rezultatai parodo, kad tokį įvertinimą būtina atnaujinti.

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

14. Darbdavys, įvertindamas riziką, turi atsižvelgti į tam tikras įmonės ar padalinio veiklas, įskaitant įrenginių techninį aptarnavimą ir remontą, kurių metu numatoma, kad gali būti žymus

cheminių veiksnių poveikis ar neigiamas poveikis darbuotojų saugai ir sveikatai dėl kitų priežasčių, net po to, kai buvo imtasi visų techninių priemonių.

15. Kai dirbamas toks darbas, kurio metu darbuotoją veikia keli pavojingi cheminiai veiksniai, darbdavys riziką turi vertinti visapusiškai pagal visų cheminių veiksnių keliamą riziką.

16. Jeigu naujas darbas yra susijęs su pavojingais cheminiais veiksniais, darbdavys privalo darbuotojui leisti dirbti tik įvertinus riziką toje darbo vietoje (vietose) ir įgyvendinus reikalingas profilaktikos priemones.

Bendrieji rizikos, susijusios su pavojingais cheminiais veiksniais, vertinimo principai ir šių nuostatų, vertinant riziką, taikymas

17. Darbdavys privalo užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatą bet kokiame darbe, susijusiame su pavojingais cheminiais veiksniais, ir imtis visų būtinų prevencijos priemonių, nurodytų šiuose nuostatuose ir Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme.

18. Darbuotojų saugai ir sveikatai gresianti rizika, susijusi su pavojingais cheminiais veiksniais, turi būti šalinama arba mažinama iki minimumo įgyvendinant šias priemones:

18.1. projektuojant darbo vietas ir organizuojant darbą;

18.2. aprūpinant darbuotojus tinkama darbo su cheminiais veiksniais įranga ir nustatant šios įrangos techninio aptarnavimo ir remonto tvarką, kuri garantuoja darbuotojų saugą ir sveikatą;

18.3. iki minimumo mažinant skaičių darbuotojų, kurie yra ar gali būti veikiami;

18.4. iki minimumo mažinant poveikio trukmę ir intensyvumą;

18.5. tinkamai naudojant higienos priemones;

18.6. mažinant cheminių veiksnių, esančių darbovietėje, kiekius iki minimalių, reikalingų konkrečiam darbui atlikti;

18.7. taikant tinkamus darbo procesus, tarp jų saugų pavojingų cheminių veiksnių bei atliekų, kuriose jų yra, tvarkymą, saugojimą ir gabenimą darbovietėje.

19. Jeigu rizikos įvertinimo pagal nuostatų 11 ir 12 punktus rezultatai rodo, kad yra rizika darbuotojų saugai ir sveikatai, turi būti taikomos specialios apsaugos, prevencijos ir stebėjimo priemonės, nurodytos 21-32 ir 40-47 punktuose.

20. Jeigu rizikos įvertinimo pagal nuostatų 11 ir 12 punktus rezultatai rodo, kad pavojingų cheminių medžiagų kiekių, esančių darbo vietoje, keliama rizika darbuotojų saugai ir sveikatai yra nežymi ir jai sumažinti pakanka 17-18 punktuose nurodytų priemonių, 21-32 ir 40-47 punktų nuostatos netaikomos.

Specialių apsaugos ir prevencijos priemonių taikymas

21. Darbdavys privalo užtikrinti, kad rizika darbuotojų saugai ir sveikatai dėl pavojingų cheminių veiksnių yra pašalinta arba sumažinta iki minimumo. Tai jis turi padaryti, pakeisdamas pavojingą cheminį veiksnį cheminiu veiksnium ar procesu, kurie juos naudojant nėra pavojingi arba yra mažiau pavojingi darbuotojų saugai ir sveikatai. Jeigu dėl darbo pobūdžio negalima pavojingų cheminių veiksnių pakeisti kitais ir tuo būdu pašalinti rizikos, darbdavys, atsižvelgdamas į rizikos įvertinimą pagal nuostatų 11–16 punktus, turi užtikrinti, kad ji būtų sumažinta iki minimumo, pritaikius apsaugos ir prevencijos priemones, atitinkančias rizikos įvertinimo duomenis. Šios priemonės išvardytos pagal svarbą:

21.1. darbo procesų ir techninio valdymo priemonių planavimas ir tinkamos darbo įrangos ir medžiagų naudojimas, kad būtų išvengta ar sumažintas pavojingų cheminių veiksnių, kurie gali kelti pavojų darbuotojų saugai ir sveikatai darbo vietoje, pasklidimas;

21.2. kolektyvinių apsaugos priemonių rizikos šaltinyje (reikalingo vėdinimo ir atitinkamų organizacinių priemonių) įrengimas;

21.3. darbuotojų aprūpinimas asmeninėmis apsaugos priemonėmis (Darbuotojų aprūpinimo asmeninėmis apsauginėmis priemonėmis nuostatai (Žin., 1998, Nr. [43-1188](#)), kai poveikio negalima išvengti kitokiu būdu.

22. Taikant priemones, išvardytas 21 punkte, taip pat turi būti vykdomi sveikatos patikrinimai pagal 40-47 punktus, jeigu to reikia pagal rizikos pobūdį.

23. Jeigu darbdavys kitais įvertinimo būdais negali parodyti, kad taikant 21.1-21.3 punktuose nurodytas priemones užtikrinama apsauga ir prevencija, jis turi periodiškai, taip pat pasikeitus cheminių veiksnių poveikiui darbuotojams, atlikti cheminių veiksnių, galinčių kelti riziką darbuotojų sveikatai darbo vietoje, koncentracijų matavimus, atsižvelgdamas į profesinio poveikio ribinius dydžius.

24. Darbdavys privalo atsižvelgti į nuostatų 23 punkte nurodytų veiksmų rezultatus.

Kiekvienu atveju, kai viršijamas profesinio poveikio ribinis dydis, darbdavys turi nedelsdamas imtis prevencijos ir apsaugos priemonių padėčiai ištaisyti.

25. Remdamasis visapusišku rizikos įvertinimu ir bendraisiais rizikos prevencijos principais, nurodytais 11-20 punktuose, darbdavys privalo imtis darbo pobūdį atitinkančių techninių ir (arba) organizacinių priemonių, tarp jų sandėliavimo, tvarkymo bei tarpusavyje nesuderinamų cheminių veiksnių atskyrimo, kad darbuotojai būtų apsaugoti nuo pavojų, kylančių dėl cheminių veiksnių fizikinių – cheminių savybių.

Darbdavys privalo imtis veiksmų, išvardytų pagal svarbą:

25.1. neleisti darbovietėje susidaryti pavojingoms degių medžiagų koncentracijoms ir pavojingiems chemiškai nestabilių medžiagų kiekiams arba jei dėl darbo pobūdžio tai neįmanoma;

25.2. vengti darbo vietoje naudoti uždegimo šaltinius, galinčius sukelti gaisrą arba sprogimą, bei neleisti susidaryti tokioms sąlygoms, kurios sukeltų chemiškai nestabilių medžiagų ar medžiagų mišinių pavojingus fizikinius poveikius;

25.3. sumažinti poveikį darbuotojų saugai ir sveikatai, jei užsidegus degiosioms medžiagoms kiltų gaisras ar įvyktų sprogimas, ir pavojingus fizinius poveikius, kuriuos gali sukelti chemiškai nestabilios medžiagos ar medžiagų mišiniai.

26. Darbo įranga ir apsaugos sistemos, įrengtos darbdavio, kad būtų užtikrinta darbuotojų sauga, turi atitikti teisės aktų nustatytus reikalavimus tokioms priemonėms projektuoti, gaminti ir tiekti. Darbdavys, įgyvendindamas technines ir organizacines priemones, turi atsižvelgti į techninio reglamento „Įrangos ir apsaugos sistemų, naudojamų potencialiai sprogioje aplinkoje“ (Žin., 2000, Nr. [7-198](#)) nuostatas ir užtikrinti, kad darbo įranga atitiktų įrenginių grupių klasifikavimą pagal kategorijas, nustatytas šio reglamento 1 priede.

27. Darbdavys turi imtis priemonių, kad užtikrintų pakankamą gamyklos pastatų ir įrengimų kontrolę, parūpinti sprogimo slopinimo įrangą arba pasirengti palengvinti sprogimo jėgą.

Veiksmai nelaimingų atsitikimų, įvykių ir avarinių situacijų atvejais

28. Darbdavys, kad užtikrintų darbuotojų saugą ir sveikatą nelaimingų atsitikimų, incidentų ir avarinių situacijų, susijusių su pavojingų cheminių veiksnių buvimu darbo vietoje, atvejais, turi parengti veiksmų planus, kurių reikia laikytis įvykus minėtiems atsitikimams. Šiuose planuose turi būti numatytas periodiškas saugos pratybų rengimas ir reikalingų pirmosios pagalbos patalpų įrengimas.

29. Įvykus nelaimingam atsitikimui, incidentui ar avarijai darbdavys nedelsdamas privalo imtis priemonių jų pasekmėms sumažinti ir informuoti darbuotojus, kurie su tuo susiję.

Siekdamas normalizuoti situaciją, darbdavys:

- privalo kuo greičiau įgyvendinti reikiamas padėties gerinimo priemones;
- poveikio zonoje turi leisti dirbti tik tiems darbuotojams, kurie vykdo remonto ir kitus būtinus darbus.

30. Darbdavys turi aprūpinti darbuotojus, kuriems leidžia dirbti poveikio zonoje, tinkamais apsauginiais drabužiais, asmeninėmis apsaugos priemonėmis, specialiais saugos prietaisais, įtaisais ar įrenginiais, kuriais jie privalo naudotis tol, kol padėtis nepagerės; ši padėtis neturi būti pastovi.

Neapsaugoti asmenys turi palikti poveikio zoną.

31. Darbdavys, vadovaudamasis Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo darbovietėse nuostatais (Žin., 1999, Nr. [104-3014](#)), privalo įrengti įspėjimo ir kitas ryšio sistemas, reikalingas perduoti signalą, kad padidėjo rizika darbuotojų saugai ir sveikatai, kuriomis, atsiradus poreikiui, būtų gaunamas signalas ir tuojau pat imamasi veiksmų padėčiai normalizuoti, būtų teikiama pagalba, vykdoma evakuacija ir gelbėjimas.

32. Darbdavys privalo užtikrinti, kad darbovietėje būtų informacija apie veiksmus, kurių reikia imtis galimų avarinių situacijų, susijusių su pavojingais cheminiais veiksniais, atveju, ir kad atitinkamos vidaus ir išorės gelbėjimo ir avarinės tarnybos galėtų gauti šią informaciją. Joje turi būti:

32.1. išankstinis įspėjimas apie pavojus, gresiančius darbe, pavojų nustatymo metodus, atsargumo priemonės ir veiksmų tvarką, kad avarinės tarnybos galėtų parengti savo veiksmų tvarką ir atsargumo priemonės;

32.2. turima informacija, įskaitant informaciją apie veiksmų planus, parengtus pagal 28-31 punktus, apie specifinius pavojus, kurie kyla ar gali kilti nelaimingų atsitikimų metu ar susidarius avarinei situacijai.

Darbuotojų informavimas, mokymas, konsultavimas ir darbuotojų dalyvavimas

33. Darbdavys turi užtikrinti, kad darbuotojams ir (arba) jų atstovams būtų pateikta:

33.1. pavojingų veiksmų nustatymo ir rizikos įvertinimo pagal 11–16 punktus duomenys ir vėliau gauta informacija, jei šie duomenys pasikeičia, dėl pasikeitusios padėties darbovietėje;

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

33.2. informacija apie darbovietėje esančių pavojingų cheminių veiksmų (šių veiksmų atpažinimo, rizikos darbuotojų saugai ir sveikatai, atitinkamų profesinio poveikio ribinių dydžių ir kt.) teisinės nuostatas;

33.3. informacija apie atsargumo priemonės ir veiksmus, kurių reikia imtis, kad darbuotojai apsisaugotų patys ir apsaugotų kitus darbuotojus ir jie būtų apmokyti šių dalykų;

33.4. informacija iš bet kurio saugos duomenų lapo, pateikto tiekėjų pagal Cheminių medžiagų ir preparatų įstatymo reikalavimus; ši informacija turi būti:

33.4.1. pateikta, atsižvelgiant į rizikos įvertinimo pagal šių nuostatų 11-16 punktus rezultatus. Ji gali būti įvairi: nuo žodinio pranešimo iki individualaus instruktavimo ir mokymo kartu su rašytine informacija priklausomai nuo rizikos, nustatytos pagal minėtus nuostatų punktus, prigimties ir laipsnio;

33.4.2. atnaujinama, pasikeitus aplinkybėms.

34. Jeigu darbe pavojingoms cheminėms medžiagoms yra naudojamos talpyklos ir vamzdynai, jie turi būti paženklinėti Pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų klasifikavimo ir ženklinimo tvarkos ir Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo darbovietėse nuostatuose (Žin., 1999, Nr. [104-3014](#)) nustatyta tvarka.

35. Darbdavys turi užtikrinti darbuotojų ir (arba) jų atstovų konsultavimą bei dalyvavimą sprendžiant šiuose nuostatuose reglamentuojamus klausimus Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo nustatyta tvarka.

V. KITOS NUOSTATOS

Draudimai

36. Saugant darbuotojus nuo tam tikrų cheminių veiksmų ir veiklos, susijusios su cheminiais veiksniais, keliamos rizikos jų sveikatai, draudžiama gaminti arba naudoti darbe 2 priede nurodytus cheminius veiksmus ir vykdyti 2 priede nurodytas veiklas.

37. 36 punkte reglamentuotam draudimui gali būti taikomos išimtys:

37.1. atliekant mokslo tyrimus ir bandymus, įskaitant analizes;

37.2. atliekant darbus, kurių tikslas – pašalinti cheminius veiksnius, kurie yra šalutiniai produktai arba atliekos;

37.3. gaminant cheminius veiksnius, išvardytus 2 priede, skirtus naudoti kaip tarpinius junginius ir juos naudojant pagal šią paskirtį.

38. Darbdavys privalo apsaugoti darbuotojus nuo 2 priede išvardytų cheminių veiksnių poveikio, pasirūpindamas, kad gamyba ir galimas šių medžiagų, kaip tarpinių junginių, panaudojimas vyktų atskiroje uždaroje sistemoje, iš kurios gali būti pašalintas tiksliai tas minėtų cheminių veiksnių kiekis, kuris reikalingas kontroliuoti procesą ar prižiūrėti sistemą.

39. Dėl 37 punkte nurodyto išimtinio atvejo darbdavys privalo gauti leidimą Pavojingų cheminių medžiagų gamybos, didmeninės prekybos ir sandėliavimo licencijavimo taisyklių (Žin., 1999, Nr. [37-1131](#)) nustatyta tvarka, o Valstybinei darbo inspekcijai pateikti tokią informaciją:

39.1. nurodyti, kodėl prašyta išimties;

39.2. per metus planuojamą sunaudoti cheminių veiksnių kiekį;

39.3. su tuo susijusius darbus arba reakcijas ar procesus;

39.4. su tais darbais susietų darbuotojų skaičių;

39.5. numatomas atsargumo priemonės, užtikrinančias darbuotojų saugą ir sveikatą;

39.6. technines ir organizacines priemones, kurių imamasi darbuotojams apsaugoti.

Sveikatos patikrinimai

40. Darbuotojų, kuriems pagal rizikos įvertinimo (nuostatų 11-15 punktai) rezultatus nustatyta rizika sveikatai, sveikatos patikrinimai vykdomi ir registruojami, vadovaujantis Asmenų, dirbančių galimos profesinės rizikos sąlygomis (kenksmingų veiksnių poveikyje ir pavojingą darbą), privalomo sveikatos tikrinimo tvarka (Žin., 2000, Nr. [47-1365](#)).

41. Sveikatos patikrinimai, į kurių rezultatus turi būti atsižvelgta taikant prevencijos priemones konkrečiose darbo vietose, turi būti vykdomi, kai:

41.1. pavojingas cheminis veiksnys gali būti konkrečios ligos ar pablogėjusios darbuotojo sveikatos priežastis;

41.2. yra tikimybė, jog liga ar sveikatos pakenkimas gali atsirasti dėl darbuotojo darbo sąlygų;

41.3. tyrimo metodai yra mažai pavojingi darbuotojams.

42. Kai yra nustatytas biologinis ribinis dydis, sveikatos patikrinimai pagal 1 priede nustatytą tvarką turi būti privalomi darbuotojams, dirbantiems su šiais pavojingais cheminiais veiksniais. Darbuotojai apie šį reikalavimą privalo būti informuojami prieš paskiriant juos į darbą su nurodytais pavojingais cheminiais veiksniais.

43. Įmonėje privalo būti saugomi sveikatos patikrinimų ir cheminių veiksnių monitoringo duomenys (išsaugant konfidencialumą). Biologinis monitoringas ir su tuo susiję reikalavimai gali būti sveikatos priežiūros dalis.

44. Darbdavys šiuos duomenis turi pateikti Valstybinei darbo inspekcijai ar profesinę ligą tiriančiai komisijai joms paprašius. Darbuotojui paprašius darbdavys jam turi leisti susipažinti su turimais jo sveikatos patikrinimo ir cheminių veiksnių tyrimo darbo vietoje duomenimis.

45. Įmonei nutraukus veiklą, duomenys apie sveikatos priežiūrą ir cheminių veiksnių monitoringą turi būti perduoti archyvui saugoti Lietuvos Respublikos archyvų įstatymo (Žin., 1995, Nr. [107-2389](#); 2004, Nr. 57-1982) nustatyta tvarka.

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

46. Jeigu sveikatos patikrinimo metu nustatyta, kad darbuotojas serga kokia nors liga arba aiškiai pablogėjo jo sveikata ir šiuos pokyčius, gydytojo nuomone, sukėlė pavojingas cheminis veiksnys, arba nustatyta, kad viršyti biologiniai ribiniai dydžiai, gydytojas privalo informuoti darbuotoją apie jo sveikatos patikrinimo rezultatus, įskaitant informaciją ir patarimus apie sveikatos priežiūrą, po to, kai darbuotojas baigs darbą, susijusį su cheminiu veiksnium.

47. Minėtu 46 punkte atveju darbdavys privalo:

47.1. peržiūrėti rizikos įvertinimą, atliktą pagal 11-16 punktų reikalavimus;

47.2. peržiūrėti priemones, naudojamas rizikai sumažinti ar pašalinti pagal 17-27 punktų reikalavimus;

47.3. atsižvelgti į asmens sveikatos priežiūros įstaigos pateiktą protokolą, įskaitant rekomendacijas perkelti darbuotoją į kitą darbą, kuriame jo neveiks tam tikras cheminis veiksnys, Valstybinės darbo inspekcijos ar Profesinės ligos priežastis tyrusios komisijos nurodymus bei rekomendacijas, kokiomis priemonėmis reikėtų šalinti ir mažinti riziką;

47.4. toliau vykdyti darbuotojų sveikatos patikrinimus ir pateikti teritoriniam visuomenės sveikatos priežiūros centrui duomenis apie visų panašų poveikį patyrusių darbuotojų sveikatos būklę. Tokiais atvejais teritorinis visuomenės sveikatos priežiūros centras gali siūlyti patikrinti šių darbuotojų sveikatą.

VI. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

48. Asmenys, pažeidę šiuos nuostatus, atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

49. Ginčai dėl nuostatų taikymo ar jų pažeidimo nagrinėjami Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

BIOLOGINIAI RIBINIAI DYDŽIAI IR SVEIKATOS PATIKRINIMAI

1. Švinas ir jo joniniai junginiai:

1.1. biologinis ribinis dydis yra 70 mg Pb/100 ml kraujo. Jis nustatomas matuojant švino kiekį kraujyje (PbB), naudojant absorbcinę spektrometriją ar kitą metodą, kuriuo gaunami ekvivalentiški rezultatai;

1.2. darbuotojų sveikatos patikrinimas vykdomas, jei:

1.2.1. švino koncentracija darbo aplinkos ore, apskaičiuota kaip vidutinė koncentracija per 40 valandų darbo savaitę, yra didesnė kaip 0,075 mg/m³;

1.2.2. švino kiekis kai kurių darbuotojų kraujyje yra didesnis kaip 40 mg Pb/100 ml kraujo.

DRAUDIMAI

1. Gaminimas ar naudojimas darbe žemiau nurodytų cheminių veiksnių arba veikla, susijusi su šiais cheminiais veiksniais, yra draudžiama.
2. Šis draudimas netaikomas, jei nurodytas cheminis veiksnys yra kito cheminio veiksnio sudėtyje arba yra atliekų sudėtinė dalis, kai jo koncentracija yra mažesnė už nurodytą lentelėje.

Cheminiai veiksniai

EINECS Nr. ⁽¹⁾	CAS Nr. ⁽²⁾	Veiksnių pavadinimas	Individuali didžiausia leidžiama koncentracija
202-0080-4	91-59-8	2-naftilaminas ir jo druskos	0,1 % svorio
202-177-1	92-67-1	4-aminobifenilas ir jo druskos	0,1 % svorio
202-199-1	92-87-5	Benzidinas ir jo druskos	0,1 % svorio
202-204-7	92-93-3	4-nitrodifenilas	0,1 % svorio

⁽¹⁾ EINECS: Europos žinomų komercinių cheminių medžiagų sąrašas

⁽²⁾ CAS: Cheminių medžiagų charakteristikų santrumpų tarnyba

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos ir darbo ministro
ir Lietuvos Respublikos
sveikatos apsaugos ministro
2001 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. 97/406

DARBUOTOJŲ APSAUGOS NUO KANCEROGENŲ IR MUTAGENŲ POVEIKIO DARBE NUOSTATAI

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Darbuotojų apsaugos nuo kancerogenų ir mutagenų poveikio darbe nuostatų (toliau – nuostatai) paskirtis – nustatyti darbdavio pareigas apsaugant darbuotojus nuo rizikos jų saugai ir sveikatai, kylančios ar galinčios kilti dėl kancerogenų arba mutagenų poveikio, įskaitant prevencines priemones, kad toks poveikis neatsirastų ir jam sumažinti, bei rizikos nustatymo ir įvertinimo reikalavimus.

2. Šie nuostatai parengti pagal 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/37/EB dėl darbuotojų apsaugos nuo rizikos, susijusios su kancerogenų arba mutagenų poveikiu darbe (šeštoji atskira direktyva, kaip numatyta Direktyvos 89/391/EEC 16 straipsnio 1 dalyje).

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, *Žin.*, 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

3. Nuostatų reikalavimai taikomi tose darbo vietose, kuriose darbuotojai yra ar gali būti veikiami kancerogenų ar mutagenų.

4. Nuostatų reikalavimai tose darbo vietose, kur darbuotojai dirba su asbestu, taikomi tiek, kiek darbo su asbestu nereglamentuoja Darbo su asbestu taisyklės (*Žin.*, 1999, Nr. 44-1225).

5. Nuostatai neapriboja darbdavių teisės priimti ir taikyti griežtesnius reikalavimus, užtikrinančius geresnę bei efektyvesnę darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą nuo kancerogenų arba mutagenų poveikio.

6. Nuostatų reikalavimai netaikomi tose darbo vietose, kur darbuotojai dirba tik su radioaktyviosiomis medžiagomis ir kitais jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais. Šiems darbuotojams taikomi Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatyme (*Žin.*, 1999, Nr. [11-239](#)) numatyti saugos reikalavimai.

II. SĄVOKOS IR JŲ APIBRĖŽIMAI

7. Nuostatuose vartojamos sąvokos:

7.1. **kancerogenas:**

7.1.1. cheminė medžiaga, atitinkanti 1 ar 2 kategorijos kancerogeninių medžiagų klasifikavimo kriterijus, nustatytus Pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų klasifikavimo ir ženklinimo tvarkoje (*Žin.*, 2001, Nr. [16-509](#));

7.1.2. preparatas, kurio sudėtyje yra viena ar daugiau cheminių medžiagų, nurodytų 7.1.1 punkte, kurių vieno ar daugiau koncentracijos yra pakankamos, kad preparatas būtų klasifikuojamas kaip 1 ar 2 kategorijos kancerogeninis preparatas pagal Pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų klasifikavimo ir ženklinimo tvarką;

7.1.3. cheminė medžiaga, preparatas ar procesas, nurodytas nuostatų 1 priede, ir cheminė medžiaga ar preparatas, susidaręs nuostatų 1 priede nurodyto proceso metu;

7.2. **mutagenas:**

7.2.1. cheminė medžiaga, atitinkanti 1 ar 2 kategorijos mutageninių medžiagų klasifikavimo kriterijus, nustatytus Pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų klasifikavimo ir ženklinimo tvarkoje;

7.2.2. preparatas, kurio sudėtyje yra viena ar daugiau medžiagų, nurodytų 7.2.1 punkte, kurių vienos ar daugiau koncentracija yra pakankama, kad preparatas būtų klasifikuojamas kaip 1 ar 2 kategorijos mutageninis preparatas pagal Pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų klasifikavimo ir ženklinimo tvarką;

7.3. **ribinis dydis** – kancerogeno ar mutageno darbuotojo kvėpavimo zonos ore vidutinės koncentracijos, išmatuotos per standartizuotą tyrimo laikotarpį, didžiausias leidžiamas dydis;

7.4. kitos šių nuostatų sąvokos – **darbdavys, darbuotojas, darbo aplinka, darbo vieta, apsaugos priemonės, darbuotojų sauga ir sveikata, įmonė** – turi tokią pat prasmę kaip ir Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme (Žin., 1993, Nr. [55-1064](#); 2000, Nr. 95-2968), **kancerogeninės medžiagos ir preparatai, mutageninės medžiagos ir preparatai** – kaip Lietuvos Respublikos cheminių medžiagų ir preparatų įstatyme (Žin., 2000, Nr. [36-987](#)), **sveikatos patikrinimas, pavojus, rizika** – kaip Darbuotojų apsaugos nuo cheminių veiksnių darbe nuostatuose.

III. RIZIKOS NUSTATYMO IR ĮVERTINIMO REIKALAVIMAI

8. Kancerogenų ir mutagenų ribinius dydžius nustato Sveikatos apsaugos ministerija kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

9. Visiems darbams, kurių metu darbuotojai gali būti veikiami kancerogenų ar mutagenų, turi būti nustatytas šio poveikio pobūdis, ribiniai dydžiai ir trukmė, kad būtų galima įvertinti riziką darbuotojų saugai ir sveikatai bei nustatyti taikytinas saugos priemones.

10. Rizikos įvertinimas turi būti atliekamas Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme nustatyta tvarka bei kaskart pasikeitus sąlygoms, dėl kurių darbuotojai gali patirti kancerogenų ar mutagenų poveikį.

11. Įvertinant riziką turi būti atsižvelgta į visus kancerogenų ar mutagenų poveikio būdus, tarp jų absorbciją į odą ir prasiskverbimą pro odą.

12. Vertinant riziką reikia atsižvelgti į visas pasekmes padidintos rizikos sveikatai grupių darbuotojų saugai ir sveikatai ir, esant galimybei, neskirti jų dirbti tose darbo vietose, kur gali būti kancerogenų arba mutagenų poveikis.

13. Valstybinei darbo inspekcijai ar šeimos gydytojui, teisės aktų nustatyta tvarka išklausiui 40 val. darbo medicinos paskaitų ciklą ir turinčiam tai patvirtinantį dokumentą, darbo medicinos gydytojui arba įstaigai, vykdančioms kancerogenų ar mutagenų veikiamų darbuotojų sveikatos priežiūrą, paprašius, darbdavys turi pateikti informaciją, naudojamą rizikos įvertinimui atlikti.

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

IV. DARBDAVIO PAREIGOS

Poveikio mažinimas

14. Darbdavys turi mažinti kancerogenų ar mutagenų naudojimą darbo vietose, pakeisdamas juos pagal technines galimybes medžiaga, preparatu arba procesu, kuriuos naudojant nekyla pavojus arba kyla mažesnis pavojus darbuotojų saugai ir sveikatai.

15. Rizikos vertinimo duomenis darbdavys turi pateikti Valstybinei darbo inspekcijai ar profesinę ligą tiriančiai komisijai joms paprašius.

16. Jeigu rizikos įvertinimo duomenys rodo, kad yra rizika darbuotojų saugai ir sveikatai, darbdavys turi imtis priemonių, kad apsaugotų darbuotojus nuo kancerogenų ar mutagenų poveikio.

17. Jei kancerogenų ar mutagenų techniškai neįmanoma pakeisti medžiaga, preparatu ar procesu, kurie nekelia pavojaus arba kelia mažesnę pavojų darbuotojų saugai ir sveikatai, darbdavys turi užtikrinti, kiek techniškai įmanoma, kad kancerogenai arba mutagenai būtų gaminami ir naudojami uždaroje sistemoje.

18. Jei naudoti uždara sistemą techniškai neįmanoma, darbdavys privalo užtikrinti, kad darbuotojų patiriamas poveikis būtų sumažintas iki techniškai įmanomo žemiausio lygio.

19. Kancerogenų arba mutagenų koncentracija darbo aplinkos ore neturi viršyti ribinių dydžių.

20. Visada, kai naudojami kancerogenai arba mutagenai, darbdavys turi taikyti visas šias priemones:

20.1. riboti kancerogenų arba mutagenų kiekį darbo vietoje;

20.2. kiek įmanoma sumažinti darbuotojų, patiriančių arba galinčių patirti kancerogenų arba mutagenų poveikį, skaičių;

20.3. projektuoti darbo procesus ir inžinerines kontrolės priemones taip, kad išvengtų arba sumažintų kancerogenų arba mutagenų patekimą į darbo vietą;

20.4. šalinti kancerogenus arba mutagenus iš jų susidarymo vietos, panaudojant vietinę ištraukiamąją arba bendrąją vėdinimo sistemą. Šios sistemos turi užtikrinti visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugą;

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, *Žin.*, 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

20.5. naudoti įteisintus kancerogenų ar mutagenų matavimo metodus, ypač dėl to, kad būtų galima anksti nustatyti kancerogenų arba mutagenų ribinių dydžių viršijimą dėl nenumatyto įvykio ar avarijos;

20.6. naudoti tinkamus darbo procesus ir metodus;

20.7. įrengti ir naudoti kolektyvinės apsaugos priemones, o tais atvejais, kai kolektyvinėmis apsaugos priemonėmis negalima užtikrinti darbuotojų apsaugos nuo kancerogenų ar mutagenų poveikio, išduoti darbuotojams asmeninės apsaugos priemones;

20.8. užtikrinti higienos priemonių naudojimą: reguliarių grindų, sienų ir kitų paviršių valymą;

20.9. informuoti darbuotojus apie darbo vietose esančius kancerogenus ar mutagenus bei apsaugos priemones;

20.10. pažymėti rizikos zonas atitinkamais saugos ir sveikatos ženklais, įskaitant ženklus „Nerūkyti“, tose vietose, kuriose darbuotojai yra arba gali būti veikiami kancerogenų arba mutagenų;

20.11. parengti darbuotojų evakuacijos planus avarijos atveju;

20.12. užtikrinti, kad kancerogenai ir mutagenai būtų saugiai sandėliuojami, tvarkomi ir gabenami, naudojant plombuotus, aiškiai ir gerai matomose vietose paženklintus konteinerius;

20.13. užtikrinti, kad atliekos, kuriose yra kancerogenų ar mutagenų, būtų saugiai renkamos, sandėliuojamos ir šalinamos naudojant plombuotus, aiškiai ir gerai matomose vietose paženklintus konteinerius.

Kompetentingų institucijų informavimas

21. Jeigu rizikos įvertinimo duomenys rodo, kad darbuotojų saugai ir sveikatai yra rizika dirbant su kancerogenais arba mutagenais, darbdavys, Valstybinei darbo inspekcijai ar šeimos gydytojui, teisės aktų nustatyta tvarka išklausiui 40 val. darbo medicinos paskaitų ciklą ir turinčiam tai patvirtinantį dokumentą, darbo medicinos gydytojui arba įstaigai, vykdančioms kancerogenų ar mutagenų veikiančių darbuotojų sveikatos priežiūrą, paprašius, turi pateikti informaciją apie:

21.1. atliekamus darbus ir (arba) technologinius procesus, įskaitant kancerogenų arba mutagenų naudojimo priežastis;

21.2. pagamintų ar naudojamų medžiagų ar preparatų, kuriuose yra kancerogenų arba mutagenų, kiekius;

21.3. poveikį patiriančių darbuotojų skaičių;

21.4. taikomas prevencijos priemones;

21.5. naudojamas apsaugines priemones;

21.6. poveikio darbuotojams pobūdį ir laipsnį;

21.7. kancerogenų ar mutagenų pakeitimo mažiau pavojingomis medžiagomis, preparatais ar procesais atvejus.

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

Veiksmai netikėto poveikio atvejais

22. Darbdavys privalo kaip galima greičiau informuoti darbuotojus apie įvykusį incidentą ar avariją, kurios pasekmė – gali būti viršyti kancerogenų arba mutagenų ribiniai dydžiai.

23. Kol situacija normalizuojama ir šalinamos kancerogenų arba mutagenų ribinių dydžių viršijimo priežastys, darbdavys turi:

23.1. leisti paveiktoje zonoje dirbti tik tiems darbuotojams, kurie atlieka būtinus remonto ir kitus neatidėliotinus avarijos padarinių likvidavimo darbus;

23.2. šiuos darbuotojus aprūpinti apsauginiais drabužiais ir asmeninėmis kvėpavimo takų apsaugos priemonėmis ir užtikrinti, kad darbuotojai juos naudotų. Kancerogenų arba mutagenų poveikio zonoje padarinius šalinančiam darbuotojui leisti būti tik tiek laiko, kiek reikia neatidėliotinam darbui atlikti;

23.3. neleisti neapsaugotiems darbuotojams pasilikti poveikio zonoje.

Veiksmai tikėtino poveikio atvejais

24. Tam tikrų veiklų, kaip techninis aptarnavimas ir remontas, metu, kai yra galimas kancerogenų ar mutagenų ribinių dydžių viršijimas, o visos techninės prevencijos priemonės, ribojančios poveikį, yra panaudotos, darbdavys, pasikonsultavęs su darbuotojais ir (arba) jų atstovais įmonėje, nepažeisdamas savo atsakomybės, turi numatyti priemones, būtiną sumažinti kancerogenų arba mutagenų poveikio darbuotojams trukmę iki minimumo ir užtikrinti šiuos darbus atliekančių darbuotojų saugą ir sveikatą.

25. Darbdavys šiuos darbuotojus turi aprūpinti apsauginiais drabužiais ir asmeninėmis kvėpavimo takų apsaugos priemonėmis ir užtikrinti, kad darbuotojai juos naudotų, kol kancerogenų ar mutagenų ribiniai dydžiai yra viršijami, kancerogenų arba mutagenų poveikio zonoje konkrečiam darbuotojui leisti būti tik minimumą laiko, reikalingo darbui atlikti.

26. Darbdavys turi užtikrinti, kad zonos, kuriose vyksta techninis aptarnavimas ir remontas, būtų aiškiai pažymėtos ir nurodyta, kad pašaliniams asmenims draudžiama patekti į šias zonas.

Patekimas į pavojingas zonas

27. Darbdavys turi užtikrinti, kad patekti į vietą, kurioje pagal rizikos įvertinimo duomenis yra rizika darbuotojų saugai ir sveikatai, gali tik asmenys, kurie pagal savo darbą ar pareigas privalo ten patekti.

Higiena ir asmeninė apsauga

28. Darbdavys turi užtikrinti, kad darbo vietose, kur yra rizika dėl kancerogenų ar mutagenų:

28.1. darbuotojai nevalgytų, negertų ir nerūkytų;

28.2. darbuotojai būtų aprūpinti ir dėvėtų apsauginius drabužius ar kitą specialią aprangą;

28.3. būtų įrengtos atskiros vietos darbo ar apsauginei aprangai bei asmeninei aprangai laikyti;

28.4. darbuotojams būtų įrengtos buities, sanitarinės ir higienos patalpos, atitinkančios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 24 d. nutarimo Nr. 501 „Dėl buities, sanitarinių ir higienos patalpų įrengimo reikalavimų“ (Žin., 2003, Nr. [40-1820](#)) nuostatas;

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

- 28.5. asmeninės apsauginės priemonės būtų tinkamai laikomos aiškiai nurodytose vietose;
- 28.6. daugkartinio naudojimo asmeninės apsauginės priemonės būtų patikrintos ir išvalytos prieš naudojimą ir kaskart panaudojus;
- 28.7. sugedusios daugkartinio naudojimo asmeninės apsauginės priemonės prieš naudojant būtų pataisytos ar pakeistos naujomis.
29. Visos darbuotojų saugos ir sveikatos priemonės turi būti finansuojamos darbdavio lėšomis.

Darbuotojų informavimas ir mokymas

30. Darbdavys, remdamasis visa turima informacija, turi organizuoti darbuotojų ir (arba) jų atstovų mokymą ir instruktavimą apie:
- 30.1. galimą riziką darbuotojų sveikatai, įskaitant papildomą riziką rūkant;
 - 30.2. prevencijos priemones, kad išvengtų poveikio;
 - 30.3. higienos reikalavimus;
 - 30.4. asmeninių apsaugos priemonių bei aprangos naudojimą;
 - 30.5. veiksmus, kurių turės imtis darbuotojai, įskaitant gelbėtojus, įvykus incidentui bei norint išvengti incidento.
31. Darbuotojai nedelsiant turi būti apmokomi, kai atsirado nauja ar pakito rizika ir, jei reikia, mokymas turi būti periodiškai kartojamas.
32. Darbdaviai turi informuoti darbuotojus apie įrenginius ir konteinerius, kuriuose yra kancerogenų arba mutagenų, ir užtikrinti, kad visi konteineriai, pakuotės ir įrenginiai būtų aiškiai ir įskaitomai paženklinėti etiketėmis bei ant jų būtų pritvirtinti gerai matomi įspėjamieji ir pavojaus ženklai Pavojingų cheminių medžiagų ir preparatų klasifikavimo ir ženklinimo tvarkoje ir Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo darbovietėse nuostatų (Žin. 1999, Nr. 104-3014) nustatyta tvarka.

Informacija darbuotojams

33. Darbdavys turi imtis priemonių, užtikrinančių, kad:
- 33.1. darbuotojai ir (arba) jų atstovai įmonėje galėtų patikrinti, ar šie nuostatai yra taikomi, arba galėtų dalyvauti juos taikant, ypač atsižvelgiant į:
 - 33.1.1. apsauginių drabužių bei apsaugos priemonių parinkimą ir naudojimą, nepažeidžiant darbdavio atsakomybės parinkti tinkamus apsauginius drabužius ir priemones;
 - 33.1.2. darbdavio taikomas priemones, nurodytas nuostatų 24 punkte, nepažeidžiant darbdavio atsakomybės numatyti šias priemones;
 - 33.2. darbuotojai ir (arba) jų atstovai įmonėje būtų nedelsiant informuoti apie kancerogenų ar mutagenų ribinių dydžių viršijimus, įskaitant nurodytus 22-24 punktuose, jų priežastis ir apie priemones, kurių imtasi ar bus imtasi situacijai atstatyti;
 - 33.3. įmonėje būtų sudaryti ir nuolat atnaujinami darbuotojų, atliekančių darbus, kurių vertinimo, nurodyto nuostatų 7 punkte, rezultatai parodo darbuotojų saugai ir sveikatai gresiančią riziką, sąrašai, kuriuose būtų nurodytas kancerogenų ar mutagenų poveikis (pobūdis, dydis ir trukmė) darbuotojų sveikatai;
 - 33.4. su šiuo sąrašu galėtų susipažinti gydytojas, atliekantis privalomą darbuotojų sveikatos tikrinimą, darbuotojų saugos ir sveikatos specialistai bei Valstybinė darbo inspekcija;
 - 33.5. kiekvienas darbuotojas galėtų susipažinti su jo asmeniu susijusia informacija;
 - 33.6. įmonės darbuotojai ir (arba) darbuotojų atstovai galėtų susipažinti su šiame sąraše pateikta anonimine kolektyvine informacija.
34. Darbuotojai ir (arba) darbuotojų atstovai turi būti konsultuojami ir dalyvauti sprendžiant šiuose nuostatuose minimus klausimus, vadovaujantis Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 15 straipsniu.

VI. KITOS NUOSTATOS

Sveikatos patikrinimai

35. Darbuotojų, kurių darbas susijęs su kancerogenų ar mutagenų naudojimu darbo procese, sveikatos patikrinimai vykdomi ir registruojami vadovaujantis Asmenų, dirbančių galimos profesinės rizikos sąlygomis (kenksmingų veiksnių poveikyje ir pavojingą darbą), privalomo sveikatos tikrinimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“ (Žin., 2000, Nr. [47-1365](#)). Darbdavys, siųsdamas įsidarbinantį ar dirbantį asmenį pasitikrinti sveikatos, privalo išduoti Privalomo sveikatos patikrinimo medicininės pažymos formą (F 047/a) įsidarbinančiajam arba Asmens medicininę knygelę (sveikatos pasą) (F 048/a) dirbančiajam, kuriose turi būti surašyti kenksmingi veiksniai (cheminiai, kancerogenai, mutagenai ir kt.) ir jų dydžiai konkrečioje darbo vietoje.

Praktinės rekomendacijos dėl darbuotojų sveikatos priežiūros pateiktos nuostatų 2 priede.

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

36. Darbdavys turi sudaryti ir suderinti su teritoriniu visuomenės sveikatos priežiūros centru darbuotojų, kurie dirba su kancerogenais ir mutagenais, sąrašą ir sveikatos tikrinimo grafiką.

37. Nustatęs darbuotojo sveikatos pakenkimą, kurį galėjo nulemti kancerogenų arba mutagenų poveikis, gydytojas, atlikęs sveikatos patikrinimą, darbuotojų saugos ir sveikatos tarnyba ar darbdavys gali pareikalauti, kad sveikatą pasitikrintų ir kiti darbuotojai, dirbantys analogiškais sąlygomis.

Tokiu atveju pakartotinai atliekamas rizikos vertinimas darbo vietoje.

38. Darbdavys turi sudaryti sąlygas darbuotojams, baigusiems dirbti darbus, kurių metu jie buvo veikiami kancerogenų ar mutagenų, pasitikrinti sveikatą ir suteikti jiems informaciją raštu apie buvusį kancerogenų ar mutagenų poveikį. Darbuotojui pageidaujant darbdavys pateikia jo Asmens medicininės knygelės kopiją (sveikatos pasą) (F 048/a).

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

39. Gydytojas, atliekantis privalomą darbuotojų, baigusių dirbti darbus, kurių metu jie buvo veikiami kancerogenų ar mutagenų, sveikatos tikrinimą, turi patarti darbuotojams dėl tolesnių jų sveikatos patikrinimų ir priežiūros po kancerogenų ar mutagenų poveikio.

40. Įtartas darbuotojo sveikatos pakenkimas, kurį galėjo nulemti kancerogenų ar mutagenų poveikis darbe, tiriamas ir apskaitomas pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 28 d. nutarimą Nr. 487 „Dėl Profesinių ligų tyrimo ir apskaitos nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. [69-2398](#)).

Papildyta punktu:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

Duomenų kaupimas

41. Darbuotojų, dirbančių kancerogenų arba mutagenų poveikio sąlygomis įmonėje, sąrašas ir darbuotojų sveikatos tikrinimo protokolai saugomi įmonėje darbo poveikio sąlygomis metu ir 40 metų, pasibaigus poveikiui. Darbuotojų, dirbančių kancerogenų arba mutagenų poveikio sąlygomis, asmens sveikatos istorijos saugomos sveikatos priežiūros įstaigose darbuotojų darbo poveikio sąlygomis metu ir 40 metų pasibaigus poveikiui.

Punkto numeracijos pakeitimas:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

42. Kai įmonė nutraukia veiklą, darbuotojų, dirbusių kancerogenų arba mutagenų poveikio sąlygomis įmonėje, sąrašas ir šių darbuotojų sveikatos tikrinimo protokolai turi būti perduoti archyvuoti saugoti Lietuvos Respublikos archyvų įstatymo (Žin., 1995, Nr. [107-2389](#); 2004, Nr. 57-1982) nustatyta tvarka.

Punkto pakeitimai:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

Punkto numeracijos pakeitimas:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

VII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

43. Asmenys, pažeidę šiuos nuostatus, atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

Punkto numeracijos pakeitimas:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

44. Ginčai dėl nuostatų taikymo ar jų pažeidimo nagrinėjami Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

Punkto numeracijos pakeitimas:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

Medžiagų, preparatų ir procesų, galinčių sukelti vėžį, sąrašas

1. Auramino gamyba.
2. Darbas, susijęs su policiklinių aromatinių angliavandenilių, esančių akmens anglies suodžiuose, akmens anglies dervoje ar akmens anglies degute, poveikiu.
3. Darbas, susijęs su dulkių, dūmų ir pusrų, susidarančių kaitinant ir elektriniu būdu valant vario-nikelio šteinus, poveikiu.
4. Stiprūs rūgštiniai izopropilo alkoholio gamybos procesai.
5. Darbas, susijęs su kietosios medienos dulkių poveikiu.

Priedo pakeitimai:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

PRAKTINĖS REKOMENDACIJOS DĖL DARBUOTOJŲ SVEIKATOS PRIEŽIŪROS

1. Šeimos gydytojas, teisės aktų nustatyta tvarka išklauses 40 val. darbo medicinos paskaitų ciklą ir turintis tai patvirtinantį dokumentą, darbo medicinos gydytojas ir (arba) įstaiga, vykdančys kancerogenų ar mutagenų veikiamų darbuotojų sveikatos priežiūrą, turi susipažinti su kancerogenų ar mutagenų poveikio kiekvienam darbuotojui sąlygomis arba aplinkybėmis.

2. Darbuotojo sveikatos priežiūra turi būti atliekama laikantis darbo medicinos principų ir praktikos. Būtina taikyti šias priemones:

2.1. saugoti įrašus apie darbuotojų sveikatos būklę ir darbo veiklą;

2.2. asmeniškai apklausti darbuotojus;

2.3. jei reikia, atlikti biologinių terpių tyrimus bei nustatyti ankstyvasias ir grįžtamasias pasekmes.

3. Darbuotojo sveikatos patikrinimo metu, vadovaujantis naujausiomis turimomis darbo medicinos žiniomis, individualiai sprendžiama, ar reikalingi papildomi tyrimai.

Papildyta priedu:

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Įsakymas

Nr. [A1-105/V-268](#), 2005-04-18, Žin., 2005, Nr. 55-1907 (2005-04-30), i. k. 1052230ISAK05/V-268

Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. liepos 24 d. įsakymo Nr. 97/406 "Dėl darbuotojų apsaugos nuo cheminių veiksnių darbe nuostatų bei darbuotojų apsaugos nuo kancerogenų ir mutagenų poveikio darbe nuostatų patvirtinimo" pakeitimo